

בוני האומה

כשאנו באים לקיים את צוואתו וללמוד לעילוי נשמתו, נעשה זאת לא רק משום "מצווה לקיים דברי המת", אלא מתוך הכרת הטוב עצומה לשריד לדור דעה, מאחרוני "דור המייסדים" שבנו עבורנו עולם תורני מפואר ומשגשג

● פרידה כואבת מאבינו רוענו, מורנו ורבינו, מרן ראש הישיבה זצוק"ל

אבי אברהם יצחק ופריש

יתומות

יהדות אירופה המדממת, הדור החדש שקם וצמח כאן בארץ הקודש, נשא בכנפיו התח- דשות של תורה.

המושג "בן-ישיבה" החל להיות נחלת כלל בחורי החמד, דבר שלא זכו לו כולם בדור שקדם לו. החיים במדינה יהודית, בארץ הקודש, חרף הכפירה והכפיה החילונית, היו מבחינה מסוימת רוחניים יותר מאשר המגור- רים בשכנות קרובה עם ערלים. הלכות רבות המופיעות בשולחן-ערוך בענין ההתנהגות בשלל תחומים עם שכנים "אינם יהודיים", הפכו למושגים שכמעט אינם קיימים עוד.

ומעל כל המלאכה הזאת ניצחו אותם גאוני עולם, אשר הקדישו את חייהם להקמת הדור מחדש, חורשים את האדמה החרוכה, זורעים בדמעה ובחמלה, ומניחים אבן-פינה ליהדות ארץ-ישראל המפוארת שאנו מכירים כיום.

7 אולם המלאכה לעולם אינה מספיקה. בשנים שלאחר מכן שוב היו צריכים לבנות ולייסד דור חדש. הפעם היו אלו מרן הגראמ"מ שך זצוק"ל, מרן הסטייפלער זצוק"ל, מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל ומרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל, שנלחמו למען המשך הקמת עולם התורה. לא קלה היתה המלאכה, ואילולא שניצחו עליה גדולים שכ- מותם, ספק אם לא היו יסודותיה מתערערים. והבניה - לא נעצרה מעולם. תמיד הוסיפו לה יסודות חדשים. פה שיפצו ושם הוסיפו קומה, עמדו וכיוונו את הנהגת הדור במע- רכות על קודשי ישראל ובהעמדת התורה והחינוך הטהור על תילם.

אנחנו, הדורות הצעירים, נולדנו כבר לתוך עובדות קיימות. גדלנו לתוך מציאות-חיים נהירה. בילדות הולכים לת"ת, לאחר מכן לישיבה קטנה, ישיבה גדולה, כולל. ספק אם אנו עוצרים לחשוב פעם שאת הכביש הזה סללו אבות האומה בדם, דמעות ויזע.

8 ברבות השנים נשאר שריד מסוללי-הדרך מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל. יחד עם רבותינו הגדולים עמל בהצנע ובחכמה לסלק כל אבן-נגף בדרך העולה מעלה.

מהמורות-הדרך היו רבות. סוגיות גיוס בחורי ישיבות ובנות סמינרים או התערבות בתכנים תורניים היוו איום קבוע על המשך הדרך. רבותינו קבעו כללים והסדרים עם המדינה בנוגע לתקצוב מוסדות תורה. הם קבעו את דרך הלימוד המקובלת, את גיל השידוכים, את נורמת הכוללים. כן, מעולם לא היו אברכי כוללים רבים כל-כך, ומעולם לא היה המושג "אברך כולל" חלק בלתי- נפרד מהחיים כמו היום.

הכביש הסלול בו אנו נוסעים

הגדולים שקמו מסביבו. הטנדר הישן שהסיע אותם לכאן, כבר הפך מזמן לצי ענק של אוטובוסים הפועלים כאן כמעט 24 שעות ביממה. והשממה שקידמה את פניהם באותו יום שהתחילו לעבוד קשה למען העתיד, מחליפה פניה בכרך ענק, עיר ואם בישראל, בני תורה וילדי חיידר, שספק אם יודעים להצביע על מנין החלוצים שבלעדיהם שום דבר לא היה כאן ברור כמו היום.

5 בתחומים רבים בעולם הגדול בו אנו חיים, ישנם את דור המייסדים. החלוצים שהזיעו ומסרו את חייהם להקמת ארץ חדשה, עיר חדשה, ישיבה חדשה, דור של זורעים בדמעה. וישנם את דור הקוצרים ברינה. אלו שנולדו לתוך מציאות קיימת, בה הכל מובן מאליו, בנוי ומשוכלל, פשוט ומוכן כל כך.

6 לא נצטרך להרחיק אחורה בשנים. רק ב-70 השנים האחרונות, חלו תמורות רבות בעולם הגדול, ובעולם התורה בפרט. כשאפרם של קדושי-עמנו נצבר ע"ג המז- בח, עולה ישרות השמימה מעשן-הכבשנים באושוויץ, היו אלו מרן החזון-איש ועמו מרן הרב מפוניבז' וזכר צדיקים לברכה, שהקדישו את חייהם להקמה מחדש של עולם התורה. בעקבות העבר המפואר שהותירה אחריה

המאורס, מביט מחלון נסתר בפנימיית הישי- בה על בני-התשחורת הרבים, ומוחה דמעה נסתרת. דמעת הזורע.

רק לפני עשור הוא עמד כאן, מתחיל את הישיבה מכלום, מסייע להתוות את הדרך, להקים את מבצר-התורה הגדול הזה.

ספק אם יידע אי מי מעשרות הצועדים בהתרגשות בפתח הישיבה, שהעובדה המוג- מרת שנקראת ישיבת "רק התורה הזאת", לא נבנתה ביום אחד.

כשהם ייכנסו להיכל הישיבה הרחב והמ- פואר, הם לא יעצרו לרגע לחשוב שרק מספר שנים קודם לכן היה כאן קראון עילוב, בולט באפרוריותו במרחבי המדבר, שהוא וחבריו הקדישו את שנותיהם הצעירות לשכללו ולהפוך אותו לבנין גדול ומרווח.

כך גם כשישמעו את השיעורים, ינוחו בחדרי-הפנימייה, ובכל צעד שיעשו ביישי- בה - לא בטוח שיידעו שהוא, שריד לדור המייסדים, הגיר זיעה והוזיל דמעה, לא פעם ולא פעמיים, למען הקים בית גדול לתורה. אבל תחושת הסיפוק שחדרה לליבו - היתה סיום מוצלח לפרק זמן ארוך זה. הזורעים בדמעה - ברינה יקצורו.

4 קרית-ספר, חשון תשע"ח ביתה של משפחת פרידמן כבר אינו חדש ונוצץ כמו אז. בוודאי לא ביחס לבנינים

1 ישיבת "רק התורה הזאת", אלול תש"ע שליומי פסע מהורהר בינות לעצים הפזורים בשממה המדברית. שביל-האבן המשובש הצריך אותו להתרכז היטב בכל פסיעה. החמה של שלה-יקייטא קפחה על ראשו ללא הפסק, וסערות-רוחות התחוללה במוחו היגע.

לא בקלות ניאות להצטרף לקומץ הבחור- רים הצועדים לפניו, קבוצה עילית שלוקטה משיבות גדולות מובחרות ומוכרות, במטרה להקים ישיבה חדשה, אי שם בפאתי הנגב. הוא עזב מאחוריו הווי ישיבתי מבוסס, צוות ראשי-ישיבה ורמ"ם ותיק, העמיס את מטלטליו, ועשה את דרכו אל ארץ-לא-זרועה. בהחלט לא קלה היתה החלטתו הגורלית. אולם משהביט בפניהם של אוסף חבריו המייסדים וראה את הניצוץ בעיניהם, את הלהט וההתרגשות, נזכר בתחושת השליחות המרוממת שאפפה אותו עת הביע את הסכ- מתו להצטרף לגרעין שיקים את דור העתיד. הוא יודע שלא קלה תהיה המלאכה. התנאים הגשמיים אינם משהו, הכל קטן, זר ומנוכר, אבל זכות הרבים תעמוד לו לדורות בהיותו נמנה על "דור המייסדים".

2 קרית-ספר, חשון תשנ"ה כשיצאו בני משפחת פרידמן מבני ברק לכיוון כביש גהה, היה עדיין הכל מוכר. כך גם כשעלו על כביש 1 המוביל לירושלים.

שנים שהם עושים את הדרך לירושלים, שם גרים ההורים. אבל היום הנסיעה שונה. הנה אחרי שהם חולפים על פני נמל-התער- פה, פורש הטנדר העמוס לדרך צדדית, מק- רטע בכבישים לא מוכרים, עד שהם ניצבים בפתחו של היישוב הקטן שזה עתה קם והיה. בסך הכל חצי שעה מירושלים ומבני-ברק, אבל כאילו נמצאים בעולם אחר.

התשתיות אינן גמורות. בקושי יש קצת חשמל ומים. אבל משפחת פרידמן ניחוונו במידת הסבלנות.

בסופו של יום תקום כאן עיר העתיד, והם בהחלט רוצים להיות שותפים להקמתה.

3 ישיבת "רק התורה הזאת", אלול תשע"ז כביש הגישה לישיבה בקושי הכיל את האוטובוסים הרבים שפרקו בזה אחר זה מטען אנושי צעיר ורענן. חמש מאות הבחורים שזכו להימנות על תלמידי הישיבה הנחשבת, עשו את דרכם בזריזות, גוררים אחריהם את מזוודותיהם, ונכנסים בגאווה בשערי הישיבה שכה עמלו להתקבל אליה. איש לא ראה את שליומי, ה"עלטער"

בבטחה, מסתיר מתחתיו משקעים רבים. מלחמות רבות וסוגיות מורכבות ביחסי עולם-הישיבות והמדינה, שמנהיגנו שרפי-מעלה הקיזו את דמם והקדישו להם את מיטב שנותיהם - הפכו להיסטוריה, ואנחנו, הנוסעים התמימים, לא יודעים מה עברו כאן אבותינו.

9 על כן, גם מי שלא הציג את כף רגלו מעולם בביתו של אבינו רוענו מורנו ורבינו הגראי"ל, גם מי שאינו חושב עצמו כתלמידו - אינו יודע שבעל-כרחו הוא תלמידו, בעל-כרחו הוא יונק ממלאך אֱלֹקִים זה. המנהיג והרועה האדיר, שלצד פרישותו וסגפנותו, הטיל את כל כובד משקלו, פקחותו וחרפותו, להעמיד את עולם התורה על תילו - הוא האיש שאנו חייבים לו את חיינו.

העניו הנצחי, שבעשר אצבעותיו הקים והתווה לנו עולם תורני מפואר ומשגשג, שאנו נולדנו לתוכו, נושמים מכוחו, וצועדים במסלול בטוח - הוא הקברניט אשר עזב אותנו לאנחות. מול מזימות מסוכנות מבחורן ומחריבים מבפנים, עמד בכל כוחו להגן עלינו, על הדור כולו, וכל זאת מתוך רגש אחריות עצום. לא מדובר כאן רק על בנין עם ישראל הכללי. איש ואיש בכל פרט ופרט, נכנסו אל לשכת-הגזית הצנועה ברח' חזו"א, לקבל עצה ותושיה מגדול קבלני עולם-התורה בדורות האחרונים. דומה שאין יהודי חרדי בדור הזה שחייו לא עוצבו בשנים האחרונות, במישרין או בעקיפין, מראיתו ארוכת-הטווח של מרן

ראש הישיבה זצוק"ל. וכשאנו מבכים את פטירתו - אנו מתאבלים מרה על עמוד-השדרה שלנו שהסתלק והותיר רנו יתומים.

10 קו מקביל עובר בין דמותו העצומה של מרן הגראי"ל, לדמותו של מרן החפץ-חיים זיע"א. שניהם ישישים צנומים בעלי קומה נמוכה, שעל גבם השחוח נשאו את משא הדור כולו. שניהם התנזרו מכל מה שריח "עולם-הזה" דבק בו, חיו את חייהם הפרטיים בסגפנות קיצונית, ועם כל זאת, במה שנוגע לחייהם של כלל ישראל - היו בקיאים בפרטים הקטנים ביותר, מגיעים עד חדרי-ליכם של אחרוני הפשוטים שבעם.

שניהם לא ביקשו לעצמם יותר מקב חרור-בים, אבל למען הכלל - כיתתו את רגליהם למרחקים במסירות נפש. ושניהם ראו בבנין הדור וצביונו - אחריות בלעדית. וכשם שאין אנו יכולים לזוז בלא ספר "משנה-ברורה" - יצירת הפאר ההיסטורית, כך איננו יכולים לתאר לעצמנו חיי-תורה גאים ועוצמתיים בלא מרן ה"איילת השחר".

11 כמה סמלי הדבר, שיום בו הסתלק מעמנו איש האֱלֹקִים היה ערב חנוכה, בימים ההם בזמן הזה עת נלחמו קומץ חשמונאים על פך השמן הטהור. גם כאן, מרן ראש הישיבה עם כל תשישות גופו, נלחם בעזו ותעצומות על פך השמן הטהור. וממיתת הסוכנות והכיסא הרעוע עליהם ישב - היה לבו הומה תדיר על נפשנו ועל נפש עוללינו וטפנו, בוכה בצורותינו ושמח בישועתנו.

12 צוואתו המרטיטה, משקפת במדויק את מסכת חייו הפלאית. כאומר: אכן, במשך חיי הוצרכתי לצאת מדל"ת אמותי למען כלל ישראל, אבל משה-סתיימו חיי, משנגמרה שליחותי - שוב אין צורך לעולם בי. צוואתו היתה בעצם מה שהוא.

13 104 שנים הן פרק זמן ארוך בכל קנה-מידה. מבחינה היסטורית מדובר על חיים שהחלו אי-שם עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה, עברו דרך השואה, חבלי-הלידה של מדינת ישראל, מלחמות ותמורות, התפתחויות ושינויים, ממש כמה דורות. אבל מבחינה יהודית-רוחנית, מדובר על בנין רב-קומות, שנבנה בעמל וייסורים, בבדידות ובחוסר-כל, ועד היום הוא מהווה מגדלור לכל סביבותיו. ובפטירתו, נסתם הגולל על מנהיגות היסטורית רבת-שנים, שלימדה אותנו פרק באמנות האמת והשתיקה, שאותם תפס כל חיינו.

14 "רבים טועים ביי", כתב, וכמה צדק. באמת טעינו בו. לא הכרנו אותו מספיק. הוא היה כמלאך בין בני-תמותה. אב רחמן, עמוד הענן והאש שלפני המחנה. עשרות כרזות-האבל הזועקות בכאב מכל פינה, מסיימות בברכות תנחומים, שצריכות להיות מופנות לא רק למשפחתו הנכבדה, אלא לכלל ישראל.

כי נותרנו יתומים. לא רק מדמות נדירה שכמותו, אלא יתומים ממושגים. מושגים של גדלות, של פקחות, של ראיית הנולד באופן מפוכח ומתון, של צניעות וענווה, של חיי אמת אותם חי ללא חת כל חייו, ובעיקר - ממושגים אבהיים לדור שלם, יתומים מאב רחום שנטל על עצמו את משימת הדאגה הכנה לכל רבבות בניו יחידיו.

15 וכשאנו באים לקיים את צוואתו וללמוד לעילוי נשמתו, נעשה זאת לא רק משום "מצווה לקיים דברי המת". אלא מתוך הכרת-הטוב עצומה לאבינו רוענו, שריד לדור דעה, מאחרוני "דור המייסדים" שבנו עבורנו עולם תורני מפואר ומשגשג. מתוך תודה עמוקה לאיש שנשא את כלל ישראל על כל צרותיו, תחלואיו, יגונותיו ונסיונותיו - על לוח ליבו הטהור. מתוך הודאה נרגשת לגאון-העולם שטרח להסיר מעלינו כל מכשול למען נוכל ללמוד בשלווה ובשקט. גדול כים שברנו מי ינחמנו.

רכישה בטוחה עם ליווי בנקאי:

בנק הפועלים

טלז סטון?

'בלוך גארדנס'!

כולם רוצים לגור בבוטיק המגורים 'בלוך גארדנס'!

- 8.41 דקות מירושלים
- בניה מתקדמת, לקראת אכלוס
- מפרט טכני עשיר במחיר דירה על הנייר
- מכל הסיבות הנכונות!**

דירות 3-4-5 חדרים, מרווחות במיוחד עם מרפסת סוכה ונוף מרהיב יותר ממחצית הדירות נמכרו, אל תפספסו

חייגו עכשיו: 02-633-9772/3

*הרכישה מותנית בועדת קבלה

BLOCH GARDENS
בלוך גארדנס, טלזסטון

אדריכלים: **LS**

ליווי משפטי: **ERM**

יזמות: **בסטו**

זכיתי לטפל במלאך

הרב מ. ברמן
צילומים: שוקי לרר

במשך שלושים שנה זכה הרב ד"ר יוסף הרדי, מחשובי ונכבדי הקהילה החרדית בפריז, לשמש כרופאו האישי של מרן רשכבה"ג זצוק"ל, במסעותיו בחו"ל, נקשר אליו בעבותות אהבה ולא עשה צעד משמעותי מבלי להתייעץ עמו • בשיחה רצופת זיכרונות וגעגוע, הוא מספר ל"יתד השבוע" על רגעים מעוררי השתאות במחיצתו, על עצותיו אמונה והוראותיו ענייני רפואה שהתבררו כמדויקות להפליא, ובעיקר על אנקדוטות מופלאות מגדלותו והליכותיו, שיש לנו מה ללמוד מהן ולקחת לקח לאורחות חיינו

לפני כשלושים שנה הכיר הרב ד"ר יוסף הרדי שליט"א, מחשובי ונכבדי הקהילה החרדית בפריז שבצרפת, לראשונה את מרן רשכבה"ג זצוק"ל. בהמשך שימש כרופאו האישי בכל מסעותיו, והיה קרוב עד מאוד לחרי לכו של מרן זצוק"ל. הצלחנו לשבת עמו לשעה ארוכה של זיכרונות וגעגועים.

איך החל הקשר ביניכם?

"בהיותי רופא כאן בצרפת, טיפלתי רבות בהגר"י חייקין זצוק"ל בצרפת, והיו בינינו קשרי אהבה עמיר קים. באותם ימים ילדיו-שגדלו בצרפת נסעו ללמוד בבני ברק, אחד מבניו רבי אלימלך היה תלמיד קרוב למרן זצוק"ל, והוא סיפר לי על גדולתו ועל מידת האמת של מרן. חפצתי מאוד להכירו, ואכן משנת תשמ"ח נכנסתי אליו בקביעות בכל פעם שהגעתי לארץ הקודש, התוודעתי לחכמתו המיוחדת ומאז נועצתי בו בכל הליכותיי".

"באותה תקופה היה בביתו הרב יהודה פורת, שלאחר תקופה היה גם אחד מאלו שעמלו להכין את הנסיעה הראשונה של מרן זצוק"ל לארה"ב. הושג מטוס מותאם לנסיעתו, והוצטרפה לנסיעה הראשונה כשביקשו ממני ללוותו כדי להשגיח אם יצטרך לסיוע רפואי במהלך נסיעה כה מתישה בגילו המופלג. באותם ימים, מי שהשיג והיה אחראי על כל הכשרות היה אדם שהייתה לו בת צעירה שלא הלכה עד גיל 12 והוא ניסה בכל דרך לסייע לה.

הרב פורת ביקש עזרתי, ובהיות ועיקר הת' מחותני היא באורטופדיה, לקחת אותה עמי לצרפת וערכנו בה בחסדי שמים כמה ניתוחים, עד שבה"ה היא החלה ללכת בהגיעה למצוות. הייתה התרגשות גדולה מאד מכן, ומרן זצוק"ל אף בירך כל העת

שזוכה להיות שלוחים טובים, ואז שאלני הרב פורת: 'במה אוכל לשלם לך?' השבתי: 'אני מבקש רק דבר אחד, להיות קרוב מאד למרן ראש הישיבה ולזכות לקירבתו, והוא אכן סייע בדבר". ואכן, כשהצטרפתי למרן זצוק"ל בנסיעה הרא' שונה, כל המקורבים התפלאו, אני בן עדות המזרח ואני סבור שמרן זצוק"ל צפה בעיני רוחו שאולי אוכל להקים מוסדות לספרדים ולעולי צרפת כאן בארץ הקודש".

"במשך שלושים שנה לא עשיתי צעד משמעותי מבלי להיוועץ עמו, וראיתי ברכה. אספר לדוגמא, אירע פעם שאחד מעשירי צרפת הגדולים ביקשני שאהיה מוהל לנכד שנולד לו לאחר כמה שנים וסייעתי בדרך לא מעטה, וכזכרת טובה ביקשני שאבוא למול את התינוק. אני משמש כמוהל שנים רבות בצרפת, והסכמתי. לאחר מכן התקשר אליי מוהל נודע בצרפת שחשק למול את אותו נכד, באומרו שהוא מל כבר שני ילדים במשפחה. עניתי בפשטות שהזמנתי באופן אישי על ידי הסבא, אך התלבטתי איך עליי לנהוג, וכדרכי שאלתי את מרן זצוק"ל".

"לעולם לא מפסידים מוויתור ושלו", הייתה תגובתו הנחרצת. ויתרתי, ומאז לאורך שנים אורי כות, בכל יום שיש לו לאותו מוהל ברית מילה, יש גם לי באותו יום או לאחריו ברית מקבילה, ונוכחתי כיצד משמים מקיימים את דבריו: מוויתור לא מפסידים!"

"יש בצרפת רופא בכיר וגדול לניתוחי ברך, שנרקא הגדול ביותר בצרפת, גוי אנטישמי ממש. היות שאני תלמיד נאמן שלו, הוא רצה שאהיה שותף שלו, אך בתנאי שאוריד את הזקן הארוך שלי, כי כך לא יוכל להיפגש עם שרים ונכבדים בבסקין, ושאני משהו אחר על ראשי במקום כיפתי הגדר לה. כמוכן שלא עלה ברעתי להיענות לכך, אך הוא ניסה להפציר ולבקש ללא הרף".

"יום אחד ניגש אליי הרופא המרדים שלו, שהגו יהודי, ואמר לי, הרי אתה כל העת מדבר על הרב הישיש הקדוש שיש לך בבני ברק שעמו אתה נועץ

בכל עניין, שאלת אותו?" "אמרתי לו: אין לי צורך כלל לשאול, אינני מדמיין את עצמי נכנס הביתה לילדיי ללא הזקן, חינוך הילדים חשוב לי יותר מהכל. אך הוא התעקש לבקש שאלך להיוועץ בכל זאת עם מרן זצוק"ל. יתרה מכן, הוא שלח אליי את עוה"ד של אותו רופא, שהבטיח לי 100 אלף דולר כל שנה מבלי לעבור כלל, ועוד סכומים גדולים מדי שנה. ניגשתי לשאול את מרן זצוק"ל כדרכי, ולא אשכח עד היום כיצד מרן ישב עמי במשך רבע שעה, ושאל כמה אני מרוויה בדיוק, וכמה אני עובד ולומד וכו', ואז אמר לי: הגוי הזה לא שווה כלום, אל תלך עמו".

"בסתר ליכי חשבתי שלבטח מרן אינו מכיר את מעמדו, אבל ידעתי מניסיון העבר שלדבריו יש תמיד כיסוי מוחלט. למחרת אני נוחת בצרפת ב־12 בצהריים, והרופא המרדים שואל אותי בסקרנות מה אמר הרב ומה החלטתי, אמרתי לו שאני לא מגיע לאסיפה עם עוה"ד, ניסה לשכנע אך ללא הועיל. למחרת הוא מתקשר אליי ואומר לי בהתרגשות: יש לך נס! היום בבוקר הוא רב עמי ולפתע קם ועוב כבעס, וראיתי כמה הוא 'לא שווה', ביטוי שמעודו לא אמר על אחד שכה העריץ... אחרי שעה נוספת מתקשרת אליי הפקידה הקרובה אליו, שבעלה היה יהודי שהיה עמי בקשר חם, ואמרה לי: יש לך נס שלא הלכת עמו - הוא לא שווה, בדיוק המילים שאמר לי מרן זצוק"ל..."

"סופו של הסיפור מופלא ממש. מרן זצוק"ל ראה בעצב ליכי באותה פגישה, ומיד אמר לי: אל דאגה, לא תפסיד כסף במיטול הפגישה עמו, מה שמגיע לך בע"ה יבוא ממקום אחר. כעבור שעה הגיעה אליי הצעה שונה שהתשלום עבורה היה זהה לזה שהציע לי הרופא..."

"פעם התקשרה אליי אשה ב־11 בלילה להזמין אותי למול את בנה. שאלתי מתי הברית, ואמרה - מחר בבוקר. שאלתי מדוע מזמניה רק עתה בשעת ליל מאוחרת, וסיפרה לי שבעלה לא מוכן למולו, והיא החליטה למול בכל מחיר בלי הסכמתו. חששתי מכן, כי הוא היה אדם מסוכן. התקשרתי

מראות מסעות מרן זצוק"ל לקהילות בגולה. מימין לשמאל: ילדים מקבילים את פניו בביקורו בארה"ב; בביקורו בצרפת; בהמראה לצרפת; בפתיח ישיבת "תורה ודעת" בארה"ב

מיד למרן זצוק"ל, שהשיב: תערוך את הברית ואל תחשוש. לאחר מכן הוא הזמין אותי לערכאות ורצה להכניס אותי לבית הסוהר. פניתי שוב למרן זצוק"ל, וראש הישיבה אמר לי: לא יהיה כלום, אל תדאג". "אחרי שלושה משפטים שהוא תבע אותי והביא עו"ד גדולים כנגדי, בעוד אני הלכתי בתמי מות כעצת מרן, השופט ניכה אותי מכל דבר, ואף אמר לי, שהיות והוא עשה לך עוולה שפגעה רבות בשם הרפואי שלך, אתה יכול חוקית לתבוע אותו למשפט לשון הרע ולזכות בהרבה כסף כפיצוי. שאלתי את מרן ראש הישיבה, שהורה לי: בשום אופן אל תלך לערכאות, הקב"ה ידאג לך ממקורות אחרים, וכך היה".

"גם בענייני עיסוקי הייתי נועץ בו רבות, דרך תלמידי הג"ר משה שניידר שליט"א. לא אשכח שפעם בתחילת ניתוח, לפי הנתונים חשבתי שהניתוח מיותר והיה קשה לי להחליט לבדו, התק' שרתי למרן דרך תלמידו, ואחר ששמע כל הפרטים אמר שלא אנתח, וכך נהגתי. החולה הבריאה ללא צורך בניתוח".

"תביאו לי את התהלים"

"בנסיעה הראשונה של מרן, אני הייתי היחיד שצילמתי את כל התמונות בנסיעה, וכידוע למרן זצוק"ל לא הייתה מעולם בביתו מראה שניתן לראות בה את עצמו. כשחזרתי מהנסיעה וליוותי את מרן הביתה, הרבנית ע"ה שאלה אותי בצרפתית (שהייתה שפת־אם שלה), האם אין כל תמונה מהנסיעה, שכן היא רוצה לראות שלא עשו מדי כבוד לבעלה, שכה סולד מכבודו... כשעבתי לביתי בצרפת הכנתי בעבורה אלבום מיוחד ובו כל התמו' נות המיוחדות של מרן זצוק"ל, שחייך בכל מקום אליו הוא בא ודרש דרשותיו בפני הרבים. נסעתי במיוחד ארצה והבאתי זאת לרבנית בשעות אחה"צ. היא לקחה והביטה באלבום בשמחה, ואף הראתה לנכדיה שסבבו אותה באותה עת".

"לפתע נכנס מרן ראש הישיבה לחדר וראה **המשך בעמ' 21**

”

"לאחר מכן סיפר לי הנכד, שלפתע מרן זצוק"ל ביקשו שיביא לו שוב ספר התהלים, ואמר מעצמו שנראה לו שצריך שיאמרו על רעייתו של רבי יוסף עוד כמה פרקי תהלים, והיה זה בדיוק באותן דקות שלקחוה לניתוח. ואז הגיע הרופא לפתע ואמר שאירע נס ממש וניתן לגשת ללידה רגילה..."

זכיתי לטפל במלאך

המשך מעמ' 17

שכולם מביטים בדבר מה וצהלתם על פניהם, ושאל במה שמחים כאן? ! הראו לו האלבוש עם תמונותיו, הוא הביט בדפים וראה בכל התמונות אדם אחד מצולם, ושאל - מי הוא הבן אדם הזה? ! כולנו היינו בהלם, ואז גילינו שהוא אכן מעודד לא הכיר עצמו. וכשאמרנו לו שזה הראש ישיבה, הוא מיד סגר האלבוש ולא הסכים להביט בו יותר."

"מאורעות פלאיים היו לי כל העת. פעם כשא- שתי הוצרכה ללדת היה עיכוב בלידה, התקשרתי לנכד וביקשתי ברכה. מרן נטל התהלים ואמר מזמור אחד, ולאחר מכן לפתע הודיעו שהיא חייבת ניתוח, ולא הספקתי אף להתקשר מרוב בהילות. לאחר מכן מספר לי הנכד, שלפתע מרן זצוק"ל ביקש שיביא לו שוב ספר התהלים, ואמר מעצמו שנראה לו שצריך שיאמרו על רעייתו של רבי יוסף עוד כמה פרקי תהלים, והיה זה בדיוק באותן דקות שלקחתי לניתוח. ואז הגיע הרופא לפתע ואמר שאירע נס ממש וניתן לגשת ללידה גילה... התמלאתי הודאה לבורא העולם. לאחר מכן נודע לי שהיו אלו במדויק הדקות שמרן החליט מעצמו לומר עוד פרקי תהלים לרפואתה..."

"כבר עברת היום!"

"לא אחת כשדיברתי עמו על עברו, הסתבר לי שהוא בעל זיכרון מופלא. הוא ידע והכיר היטב כל ענייני העולם, אך לא ייחס להם חשיבות, הוא ידע לנצל זמנו רק למה שנצרך לעבודתו בימי חייו, לעשות רצון קונו ולהרבות כבוד שמים."

"במסעותיו לחו"ל, לא אחת היו מתרגמים את דבריו לשפות שונות, ונדהמתי להיווכח כיצד כמה פעמים עצר את המתורגמן, ולחש לו שלא כך במ- דויק הייתה כוונתו, ושינה לו מעט, והדבר הפליא כיצד הכיר לא מעט שפות היטב על בורין..."

הייתם קרובים אליו בכל מסעותיו. מה ראייתם מה שלא כולם יודעים לספר?

"אני כמי שהיה צמוד אליו בכל המסעות ואמר בצורה גלויה וברורה: ראינו וחזינו במלאך א-לוקים של ממש, הוא לא היה כלל בן אדם, הגוף לא היה קיים, וראו כמה משמים מסייעים בעדו להגשים משאלתו לחזק מאות אלפי יהודים בכל קצוות תבל..."

"אתן דוגמא, אחת מני אלף: כשהגענו למקסי- קו, הייתה זו נסיעה ארוכה שכמעט לא ישן במהלכה ושקע בתלמודו. אני זוכר שכשהייתי צעיר הלכתי במקסיקו והתקשיתי לעלות בהרים מפאת החמצן שם, המקום בגובה 2,800 מטר מעל פני הים, ולא היה שייך לרוץ בעיר גם כשהייתי צעיר ונמרץ. לכן כשנסענו לשם הבאתי לו בקבוק חמצן שיוכל לנשום בקלות, וכשהגענו לשם ראיתי שכל המלווים כשעלו מדרגות היו בקוצר נשימה מכך, והוא חיך ועלה מדרגות בלי כל קושי. ולא משום שאכל הרבה, כי לא הסכים במסעו לחרוג ממנהגו, ומה שאכל היה - בבוקר שתה כוס קטנה של חלב, ואכל חתיכת תפוח עץ ושמניית בננה, וזה כל מאכלו עד הערב, ועם זאת היה בריא וחזק מכולנו בהליכתו..."

"כשהגענו לארה"ב, אחרי 12 שעות טיסה, הוא כידוע נהג שלא להישען על הגב, וכך גם כל הנסיעה, כשנחתנו בארה"ב, שמענו לפתע על הפטירה של הרב משה שרר זצ"ל, והיינו חייבים לנסוע לשדה התעופה. אני נסעתי במכונית מאחורי ריי, וסיפרו לי שבמשך שעותיים של נסיעה, כשכולם ישנו במכונית, הוא היה ער ולא נשען כלל ביושביו קדימה. בדרך דן מה עם ברכת הדרך שלא היה בטוח שצריך לאומרה, וכשאמרנו לי שאני בן עדות המזרח במכונית מאחורי ואוכל להוציא, שמח ואמר שלפי דעת ה'בית יוסף' ניתן לברך וביקשני שאוציא אותו בברכת הדרך, עצרנו בצד הדרך ובירכתי לו תפילת

הדרך. ראיתי כי לפניי מלאך ולא אדם."

"כשהגענו לניו יורק, הייתה זו הפעם הרא- שונה שהוא היה אצל כ"ק האדמו"ר מנובומינסק שליט"א. מפאת חולשתו האדמו"ר ביקש ממרן שיעלה במעלית לקומה השלישית, והוא לא רצה באומרו שעדיף לעלות ברגל והחל לעלות, אך הרבי התעקש, ולבסוף נוכח הפצרותיו הסכים לעלות במעלית."

"והנה, בין שתי הקומות הפסיקה המעלית לעבוד לפתע, וכולנו היינו בהלם. הרב סורוצקין הגיע ופתח הדלת בחוזקה בין הקומות, וניסה בכל כוחו לעלות מעט וממש 'לשלוף' את מרן זצוק"ל בכוח מהמעלית."

"הוא המשיך לעלות וישב אצל הרבי ושוחחו זמן רב. תוך כדי השיחה החלו לדבר לפתע על השואה הנוראה, ואז ראינו כיצד הוא החל להוריד דמעות, ככל הנראה נזכר במה שעבר על משפחתו. היה זה עבורנו מעמד מרגש במיוחד."

"לאחר מכן התקיימה אסיפה גדולה, ומרן זצוק"ל הגיע כשהוא נראה צלול ורענן. הגיעו אלפי יהודים אמריקנים לחזות במנהיג הדור. מימין ישב מרן ראש הישיבה, ומשמאל האדמו"ר מגור שליט"א. היה חום נורא וכולם הזיעו. לאחר מכן עברו במקום כמעט 12 אלפי איש וכולם רצו ללחוץ לו יד. בתחילה, באלפיים הראשונים שעברו על פניו, הוא עוד נתן יד לכל אחד, ולאחר מכן המשיך לברך בלי נתינת יד. לא אשכח שכשהיה קרוב לסוף האירוע, לפתע ראה אדם שעבר, ושאלו: הרי כבר עברת כאן? ! והוא אמר ששב להביא את אביו, שיוכל אף הוא לראות את מרן, והציג אותו בפניו..."

"מקרה דומה היה כשהיינו בגייטסהד ובאו לה- תברך ממנו, והגיע אחד שאמר ששמו יחזקאל ושם המשפחה, מרן אמר לו, אתה טועה, אתה לא יחזקאל אלא... ופירט בפניו ארבעה שמות אחרים. התברר שאלו ארבעת אחיו שלמדו ברכות השנים אצל מרן בישיבת פוניבז', ואז השיב אותו יהודי באומרו, שא- רבעת השמות הללו הם אחיו שהיו בישיבה קטנה, אך אני לא זכיתי ללמוד בישיבה קטנה אצל מרן."

"ופעם כשהיינו בארה"ב הגיע יהודי וביקש ברכה לבנותיו. מרן אחז בידו והחל לספר לו הסיפור הנודע שהיה עם מרן החפץ חיים כשהיה עשיר שביקש ברכה, ומרן הח"ח ליטף את ידו ואמר לו - שבת היא מקור הברכה... התברר שאותו אחד חילל שבת. וכשיצא הוא געה בבכי ושאל אותי, איך

הראש ישיבה יודע שאינני שומר שבת, רואים עליי זאת? !"

"אם היו יודעים מי אני..."

"כשנפלה בזמנו הבורסה בארה"ב, והיה ניתן אז לרכוש בניין שלם במנהטן במיליון דולר, כשל- פני כן דירה עלתה כ-3 מיליון דולר, והנדל"ניסטים הפסידו הון רב, הייתי אצלו בדיוק כשיצאה מביתו משלחת של יהודים מארה"ב. כשנסגרה הדלת, אמר: 'אתה רואה, כל העולם באבל על כסף שאף אחד לא ראה אותו, הרי היה להם מאה מיליון דולר ומה היה נורא אילו היו נותנים 50-30 מיליון דולר לצדקה, הרי היה נותר להם די לכל ימי חייהם, ועתה הפסידו הכל ממש..."

"כשהיינו בשבת במונסי, בבית מקורבו הרב שמעון גליק, בטעות הגבאי כיבדו לעליית מפטיר במקום לעליית שביעי חזק ונתחזק, והיו שמעט טענו על כך, ואמרתיו לו שיש המתרעמים על כך. אמר לי בגילוי לב בענוות חן לא מצויה: אם אנשים היו יודעים מי אני, לא היו חושבים כלל לכבדני..."

"ואז הוסיף ואמר: אפילו ל'אויפרוף' שלי לא נתנו לי עלייה, רק פעם אחת ביקשתי עלייה בעברי ביום הארציט של חותני..."

השגחה פרטית בדרך להלוויה

במהלך השיחה חושף בפנינו רבי יוסף שליט"א מצפונות הלב: "ביום בו נסתלק רבינו, נלב"ע לפני כמה שנים אחי הצעיר הרב מיכאל ז"ל, ומדי שנה אני עולה בערב חנוכה לקברו, ומשתדל עם שחר לשוב לצרפת בכדי להיות בהדלקת הנרות בחיק המשפחה, וכך אירע גם השנה..."

"כמובן שעליתי קודם לכן לבקר את מרן, ושאלתי בשלומו. בבוקר הסילוק לאחר תפילת ותיקין, יצאתי לשדה התעופה לשוב לצרפת, וזו דרך בה אני רגיל עשרות בשנים. לפליאתי, בפעם הראשונה בחיי, אירעה תאונה קשה בדרך לשדה התעופה והכביש היה חסום לחלוטין, ניסיתי בכל דרך להספיק את הטיסה, אך ללא הועיל..."

"דקות ספורות לאחר מכן אני מקבל לפתע את הידיעה המרה על סילוקו של מרן זצוק"ל. כמובן שנסעתי מיד לבית הרפואה, והייתה לי הזכות ללוותו עד לרגע הטמנתו ברגבי האדמה. אני רוצה להודות לבורא העולם, שסובב שאזכה ללוות את רבינו שהייתי כה קשור אליו בעבותות אהבה כל ימי חייו."

**ידיעת העצלות היא המתכון
לחריצות. וידיעת החולשה היא
המתכון לחוזק, וידיעת התדמית
המזויפת היא המתכון ל"דע
את עצמך" וידיעת עצמך היא
המתכון המושלם לשלמות**

1.

יהיו שיחשבו ש"נתקעתי" בכתיבה שלי, ושאיני מצליח לכתוב משהו אחר מלבד על מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל. הם לא לגמרי טועים. זה השבוע השלישי מאז פטירתו, ומאז, לא רק בכתיבתי, אלא גם בהרצאותי, אני לא מצליח שלא להקדיש כמעט מחצית מהזמן לסיפורים ותובנות ממרן זצוק"ל (ועל פי המשובים שאני מקבל, מסתבר שזה הרבה יותר מעניין מההרצאות הרגילות שלי). למען האמת ראוי הוא מרן שנעצור את החיים, לא נמהר לעסוק בהבלי העולם, אלא נתבונן בתובנות הרבות שהותיר לנו מרן זצוק"ל. ככל שנתקרב נגלה שפשוט אסור לנו לעבור הלאה. ליתר דיוק, במקרה הזה "לעבור הלאה" זה "להישאר מאחור" ואילו להתעכב זה להתקדם באופן משמעותי.

בטור זה אעסוק רק בכמה מילים מתוך הצוואה, שאמנם כבר נגעתי בהן בטור הראשון שלאחר הפטירה, אך ככל שאני מתעמק בהן אני מגלה עוד ועוד דברים נשגבים. הכוונה היא למילים "היות ורבים טועים ב".

2.

מהו הדבר המבדיל בין אלה שנתקעים על מקומם לבין אלו הממריאים אל על? בין העצלנים לבין החרוצים? בין הבונים לבין אלה שאינם מחוללים דבר. בין אלה שמשתפרים לבין אלה שנותרים על מקומם.

בין מורים ומחנכים שמצליחים להתחבר מדי שנה לתלמידיהם לבין אלה שהופכים חסרי סבלנות ונרגנים. בין למדנים שמחפשים כל הזמן "עוד שיעור" ו"עוד חידוש" לבין כאלה שמתייבשים. בין מטפלים שמקדישים את תשומת ליבם ומגלים עניין ואיכפתיות לבין כאלה שנרדמים באמצע הטיפול. חלק מההבדל טמון במילים "היות ורבים טועים ב".

3.

מטבע הדברים אדם קרוב אצל עצמו. לרוב בני האדם יש נטיה טבעית לסגור על עצמם. להבליט את צדדיהם הטובים ואת מעשיהם ופעולותיהם המועילים, גם מול הסביבה, אך בעיקר מול עצמם. כי לכל בן אדם יש רצון "לחיות עם עצמו בשלום". לרובינו יש נטיה "להתכניין" כמה אנחנו עובדים קשה, כמה אנחנו תורמים במעשינו מבלי לקבל תמורה, רבים קובלים על כך שהסביבה לא מספיק מעריכה אותם על עבודתם, שלא לדבר על כך שהיא לא מתגמלת אותם.

4.

המציאות מלמדת שהאויב הגדול של האדם הוא "איזור הנוחות" שלו. מורים ומחנכים למשל, תמיד מתחילים עם רוח חדשה ונחושה. הם באים מתוך אידיאולוגיה להיטיב, לשנות, לקדם, להעניק ולתת לתלמידיהם הרבה יותר מכפי שהם קיבלו. במהלך השנים עלולה להיווצר שחיקה. השחיקה היא איטית וכמעט בלתי נראית, אך אם האדם עצמו אינו שם לב אליה, כאשר האחרים כבר ישימו לב - זה עלול להיות מאוחר. יש המון גורמים לשחיקה. אם תשאל את המחנך הוא יצביע על כך שההנהלה לא מספיק העריכה את מאמציו ואולי אפילו "שמה לו רגלים", או ההורים שלא מספיק מעריכים, וגמלו על מאמץ ואיכפתיות באדישות או אפילו בתלונה. יש המון תירוצים, אך הסיבה האמיתית לשחיקה היא "איזור הנוחות". אדם מתרגל לבוא בשעה מסוימת, לצאת בשעה מסוימת. הוא מסדר לעצמו את המצפון שלו וזורם עם זה. אלא אם כן הוא מרגיש בכל רגע ורגע ש"רבים טועים בו".

5.

אם היה "שכב מצפוני" לכל אחד ואחד, שכב שנותן לו אות חשמלית בכל רגע ורגע וכמו אומר: "תתאמץ יותר, הרי אתה לא באמת נותן את כל כולך", הדברים היו נראים אחרת. אם לפני כל שיעור, השכב הזה היה אומר, תהיה מרוכז יותר, שיהיה יותר איכפת לך על הילדים בטריבונו (אלה שיושבים בשולחנות האחוריים מתוך הסכמה שבשתיקה בין המורה

6.

ישנם בני אדם שהם סמל ודוגמא לחריצות. כולם מתפעלים מהם כמה שהם מספיקים וכמה שהם יוזמים, וכמה הם לעולם לא יושבים על מקומם וכל הזמן חושבים מחשבות ויוזמים יוזמות. בתוכי תוכו של כל אדם חרוץ כזה, עומדת מחשבה ובעצם "ידיעה" של ממש שהוא עצלן.

הוא לא יאמר זאת לאיש, כי כולם יצחקו לו, אבל הוא שמכיר את עצמו יודע שהוא יכול הרבה יותר, שמה שכולם מתפעלים זו טיפה מן הים למה שהוא מסוגל באמת. הוא מודע לחולשותיו ולדקות ולשעות שהוא חולם או מבזבז את הזמן. זה משהו שרק הוא יודע, והידיעה הזו היא המנוע למה שנראה לכולם כחריצות. יש איזו אש פנימית שבווערת בו להילחם בעצלנות הטבעית שלו, שרק הוא בעולם יודע שהיא מקננת אצלו. גם אשתו וילדיו אינם יודעים שהאיש החרוץ הזה יודע, לא חושב, יודע שהוא עצלן גדול.

אם הוא יאמר זאת למישהו הכל יצחקו לו, או יחשבו שהוא נוקט במידה של ענווה אמיתית או מזויפת, אך הוא ורק הוא יודע את האמת. ש"רבים טועים בו": ושהוא מסוגל להפוך עולם ומלואו, אבל מה לעשות. בתוכו פנימה הוא יודע כמה יש בו ממידת העצלנות.

7.

רבנו הגדול מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל היה כליל השלמות. הוא למד מבוקר עד ליל, הוא סיגף את עצמו עד מדרגת מלאך, הוא היה דמות ומופת לווייתור, לענווה, לשלום ולהקרה. הוא מעולם לא ויתר לעצמו, טלטל את גופו המעונה והתרוצץ ממקום למקום כדי לחזק ולהרבות תורה. הוא הקים ממלכה שלמה של חינוך וקירוב רחוקים, הוא נשא על כתפיו הצנומות את כל עולם התורה והתמודד עם גזירות מבחן וביקורת מבפנים.

ובצוואתו הוא מספר לנו, לכל מי שמתבונן בו ואולי קצת מתייאש ואומר לליבו איפה אני ואיפה הוא, איך אוכל להגיע לשורשי סוליות נעלי, איך מגיעים לשלמות - דווקא על ידי תחושה פנימית אמיתית ש"רבים טועים בנו" ושאלו יכולים להגיע הרבה הרבה יותר. ממש כמו האופק שכל שאנו מתקרבים אליו כך הוא מתרחק. כך חי מרן הגראי"ל את חייו. ככל שהגיע לדרגות גבוהות ידע יותר ויותר שהאדם יכול להגיע עוד יותר וזו היתה תחושתו האמיתית, זו שגרמה לו להגיע כל כך גבוה, עד שמצא חן בעיני ד' ולקחו אליו.

8.

על פי רוב הבחינה האישית והמראה של האדם הוא, איך העולם מסתכל עליו וכמה הוא חשוב בעיניהם. ולכן הוא מושפע וניזון מהסביבה בה הוא נמצא, וכדברי הרמב"ם בהלכות דעות (פ"ו ה"א) וזה לשונו: "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו".

במשנה באבות פ"ד מ"ד כתוב: "אם אין אני לי, מי לי", על כך אמר הסבא מקלם שהעיקר הוא שה"אני" של האדם יהיה שלו ולא של אחרים! או כמו אמירתו הידועה "דע את עצמך". רבנו זצוק"ל מעולם לא התחשב בדעת הבריות. לא כשהן ניאצו אותו, אך הרבותא הגדולה היא שהוא לא התחשב גם כשהן שיבחו אותו.

"רבים טועים ב" הוא כתב בצוואתו והורה לכולנו להביט מבט אמיתי אל תוך תוכי עצמנו, ובכך גילה את אחד מסודות שלמותו. אם תרצו, ידיעת העצלות היא המתכון לחריצות. וידיעת החולשה היא המתכון לחוזק, וידיעת היצר היא המתכון להתגברות עליו וידיעת החידלון היא המתכון לעשייה וידיעת הבורות היא המתכון ללמידה וידיעת ההוואה העצמית היא המתכון לאמת פנימית וידיעת הזיוף היא המתכון למקוריות, וידיעת הרצון לנוחות היא המכון ליציאה מאיזור הנוחות וידיעת התדמית המזויפת היא המתכון ל"דע את עצמך" וידיעת עצמך היא המתכון המושלם לשלמות.

פקס לתגובות: 03-6749944

